

Általános iskolások és egyetemisták példaképválasztásának változásai

Dr. Hideg Gabriella

Pécsi Tudományegyetem, Egészségtudományi Kar, Fizioterápiás és Sporttudományi Intézet

I. Bevezetés

Alapvetően elmondhatjuk, amikor egy ország társadalmi-gazdasági változásokon megy keresztül, azzal együtt az emberek értékrendszere is megváltozik. Ez pedig Európára fokozottan igaz, mivel a XX. században igen jelentős változások zajlottak az országok életében. Először a jóléti-fogyasztói társadalom hatott az emberekre, majd a szabadversenyes kapitalizmusra való áttérés. Mindkét időszaknak megvoltak a polgári erényei és karakterjellemzői.

Így jutunk el a mai valóságba, ahol bekapcsolva a televíziót, rádiót vagy internetes hírportálokat, tömegével halljuk, látjuk a híreket, miszerint a fiatalok (akár már tizenévesek is) tanárt vernek, játékból embereket ütnek le az utcán, sőt ha ez nem lenne elég, egymást is megverik, kínozzák vagy megölik. Mindez nem Magyarországon egyedi, globális tendencia, fejlett európai és tengerentúli országokban is egyre gyakoribb. Éles váltás ez ahhoz képest, amikor a gyerekek az iskolában összekaptak, legfeljebb csúfolódtak (kiöltötték egymásra a nyelvüket) és néha összeverekedtek, de hamar ki is békültek.

Vizsgálatunk nővámát adja, hogy a sportolói példaképválasztást hat országban vizsgálja és von le következtetéseket az eredmények alapján.

IV. Eredmények

Összességében a felmérésben résztvevők közel fele-fele arányban jelezték, hogy van sportoló példaképük (54,30%, 363 fő), illetve nincs (45,70%, 306 fő). A fiúk/férfiak szignifikánsan nagyobb arányra volt jellemző (69,50%, 189 fő), hogy van sportoló példaképe a lányok/nőkhöz képest (43,80%, 174 fő) ($\chi^2(1) = 42,81, p < 0,001$). A korcsoportok is szignifikáns különbséget mutattak ennek arányában, az általános iskolások 70,30%-a (230 fő), az egyetemisták 38,90%-a (133 fő) jelezte, hogy van sportoló példaképe ($\chi^2(1) = 66,61, p < 0,001$). Továbbá a két korcsoportban külön-külön vizsgálva is tapasztalható volt, hogy mind az általános iskolások ($\chi^2(1) = 10,75, p = 0,001$), mind az egyetemisták ($\chi^2(1) = 17,04, p < 0,001$) körében a fiúk/férfiak nagyobb aránya rendelkezik sportoló példaképpel a lányokhoz képest. **(1. ábra)**

II. Elméleti háttér

Amikor értékrendeket vizsgálunk bizonyos országok esetében, akkor felmerül a kérdés, hogy vajon mennyire függ az össze egy ország gazdasági teljesítményével, a történelmével, az emberek általános boldogságával. Kutatások rámutattak, hogy a boldogság vagy a boldogtalanság oka kulturális dimenziókban keresendő, az nem gazdasági jellegű. Inglehart és Welzel (2005) ugyanezt a következtetést vonta le, ezért a kulturális dimenziókon alapuló országokat a tanulmányaikban csoportosították. Európa a legjobb példa erre. Láthatjuk a különbségeket nyugat és kelet között, és ez ahhoz a történelmi örökséghez vezethet, amely évszázadokig nyúlik vissza, és amely megerősödött, amikor a szocializmus elterjedt a kontinensen.

László (2010) 2000 és 2009 között több alkalommal, többféleképpen mérte fel a tinédzserek érték tudatát. A kutatás eredményei rávilágítottak, hogy az életmódváltással értékrendváltás ment végbe. A 2000-es évek tinédzserei – akik még Y generációhoz tartoznak – lényegesen másabb világba születtek, mint a náluk 10–15 évvel idősebbek, vagy szüleik, összevetve a mai tinédzserekkel – akik már a Z generáció tagjai – a generációs szakadék még érezhetőbb. A változások háttérében a sokat emlegetett globalizáció túl, a média és a telekommunikációs eszközök megnövekedett szerepe és befolyása is húzódik. A mai tinédzserek olyan közösségi alkalmazásokat használnak – mint Facebook, a Twitter vagy éppen a YouTube – amelyek erőteljesen befolyásolják magatartásukat, személyiségüket, énképüket, hol pozitív, hol negatív irányba.

III. Kutatás módszertan

A vizsgálat célja egyrészt bemutatni és elemezni napjaink társadalmában végbement értékváltozásokat. Másrészt képet adni a mai fiatalok példaképválasztási szokásairól.

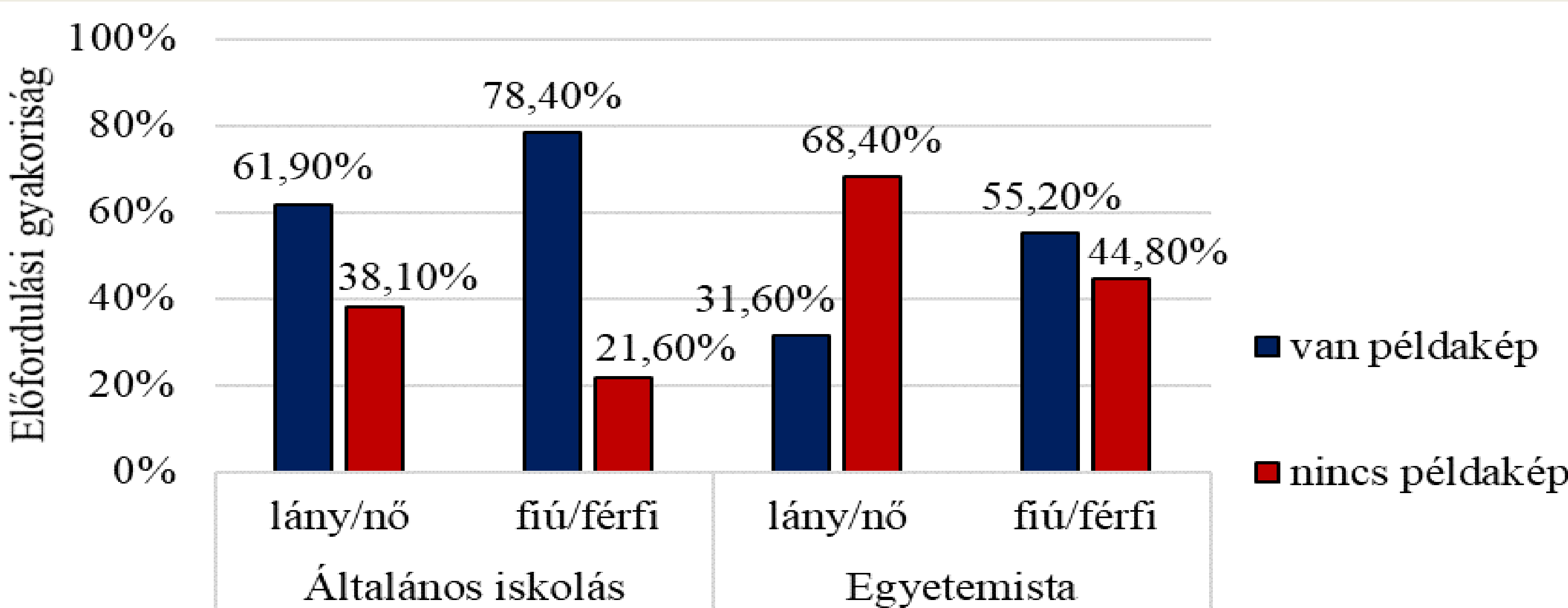
Vizsgálati módszerként a hazai és a nemzetközi szakirodalom feltárásán kívül egy kérdőíves anket módszert alkalmaztunk. A felmérésben összesen 687 személy vett részt. A vizsgálat 6 ország részvételével zajlott, négy európai – Magyarország, Ukrajna, Románia és Szerbia – és két Európán kívüli – Malajzia és Kenya – országban.

Hipotézisek

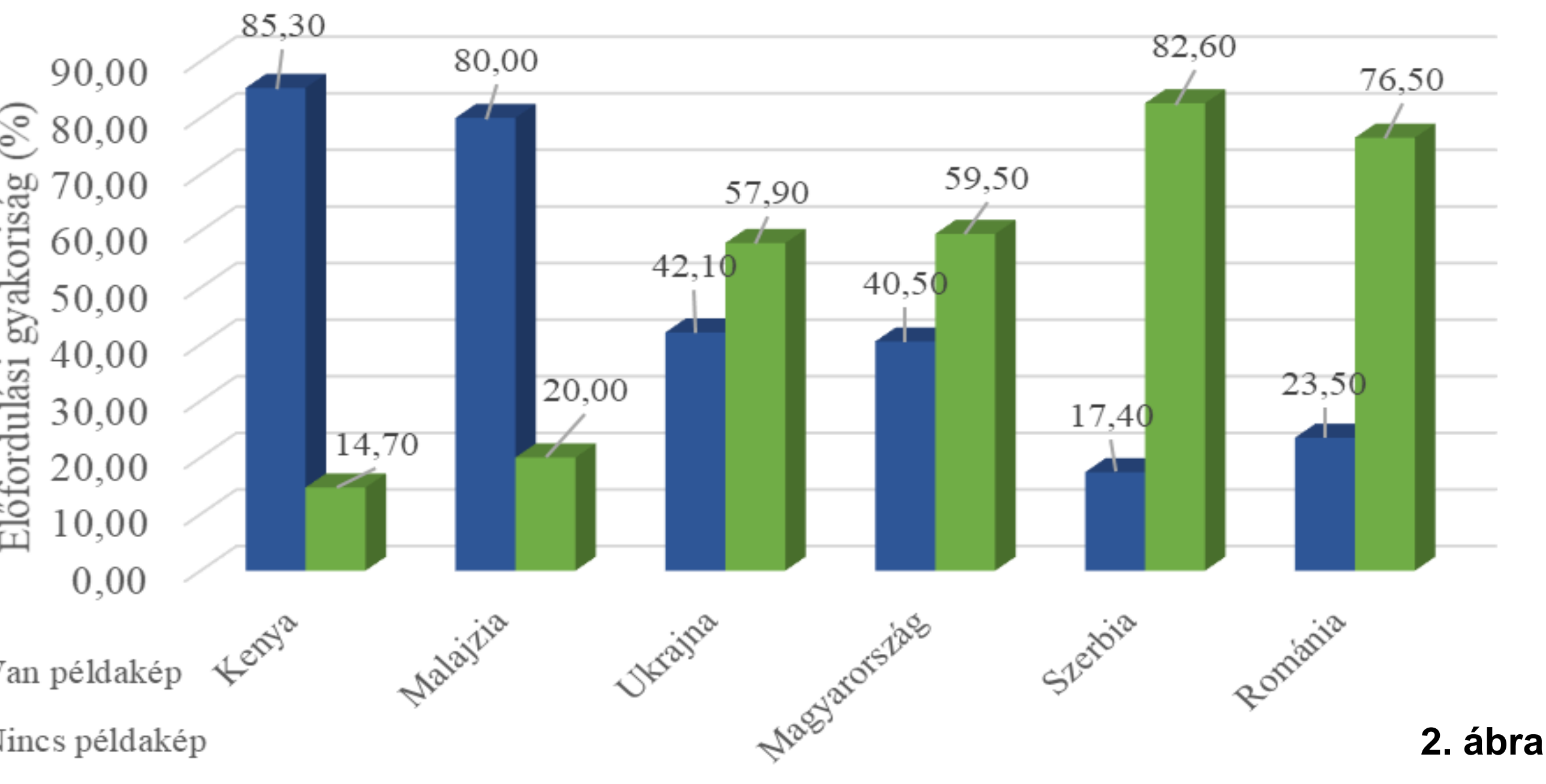
H1: Feltételezzük, hogy a fiatalok jelentős többségének van sportolói példaképe.

H2: Feltételezzük, hogy Kenyában és Malajziában szignifikánsan magasabb a sportolói példaképet választók aránya és őket pozitív értékek mentén választják.

H3: Feltételezzük, hogy a társadalmi, gazdasági és kulturális eltérésekből adódóan szignifikáns különbségek mutathatók ki a közép-kelet-európai és Európán kívüli országok megkérdézett fiataljainak példaképválasztásában.

1. ábra

2. ábra

A példaképek választása során azt is meg kellett jelölniük a résztvevőknek, hogy mely tulajdonság alapján választották a példaképet, 9 felsorolt tulajdonság közül választhattak (önzetlen, szerény, fegyelmezett, kiemelkedő szakmai tudása van, agresszív, bátor, önző, durva), valamint egyéb jellemzőt is megadhattak.

A leggyakrabban választott tulajdonság a kiemelkedő szakmai tudás (38,60%, 242 fő) és az önzetlenség volt (16,60%, 104 fő). A tulajdonságok választása heterogén képet mutatott, így a további elemzések során 4 kategóriát hoztunk létre: 1. szakmai tudás, 2. önzetlenség, 3. további pozitív tulajdonságok és 4. negatív tulajdonságok. Megjegyeznénk, hogy az önzetlenség is pozitív tulajdonság, de külön kategóriába tettük, mivel a legnagyobb arányban választották a fiatalok, ahogyan a kiemelkedő szakmai tudást is.

A hat országot vizsgálva megállapítható, hogy összességében Kenyában (61%, 122 fő) és Malajziában (52,50%, 31 fő) jelölték a legnagyobb arányban a kiemelkedő szakmai tudást, a közép-kelet európai országokban nagyobb volt azok aránya, akik egyéb pozitív tulajdonságokat jelöltek meg. A negatív tulajdonságok esetében érdemes megemlíteni, hogy Romániában egyetlen személy sem jelölt ilyen tulajdonságot, valamint Kenyában (10%, 20 fő) és Magyarországon (9,30%, 10 fő) a jelölők aránya nagyobb volt a teljes résztvevők arányához képest. **(3. ábra)**

A közép-kelet európai és Európán kívüli országok összehasonlítása a fentieknek megfelelően statisztikailag szignifikáns különbséget eredményezett a tulajdonságok kategóriákat jelölők arányában ($\chi^2(3) = 99,09, p < 0,001$). Az Európán kívüli országokban szignifikáns mértékben nagyobb volt azok aránya, akik a kiemelkedő szakmai tudást jelölték (59,10%, 153 fő) a közép-kelet európai országokhoz képest (24,90%, 93 fő). A további pozitív tulajdonságok esetében a közép-kelet európai országokban volt nagyobb a jelölők aránya (51,20%, 191 fő), mint az Európán kívüli országokban (16,20%, 42 fő). Az önzetlenséget és a negatív tulajdonságokat jelölők aránya jelentősen nem különbözött. Az önzetlenséget a közép-kelet európai országokban a személyek 17,40%-a (65 fő) jelölte, az Európán kívüli országokban 15,10% (39 fő). Végül a negatív tulajdonságokat 6,40% (24 fő) jelölte az európai országokban és 9,70% (25 fő) az Európán kívüli országokban. **(4. ábra)**

V. Következtetések

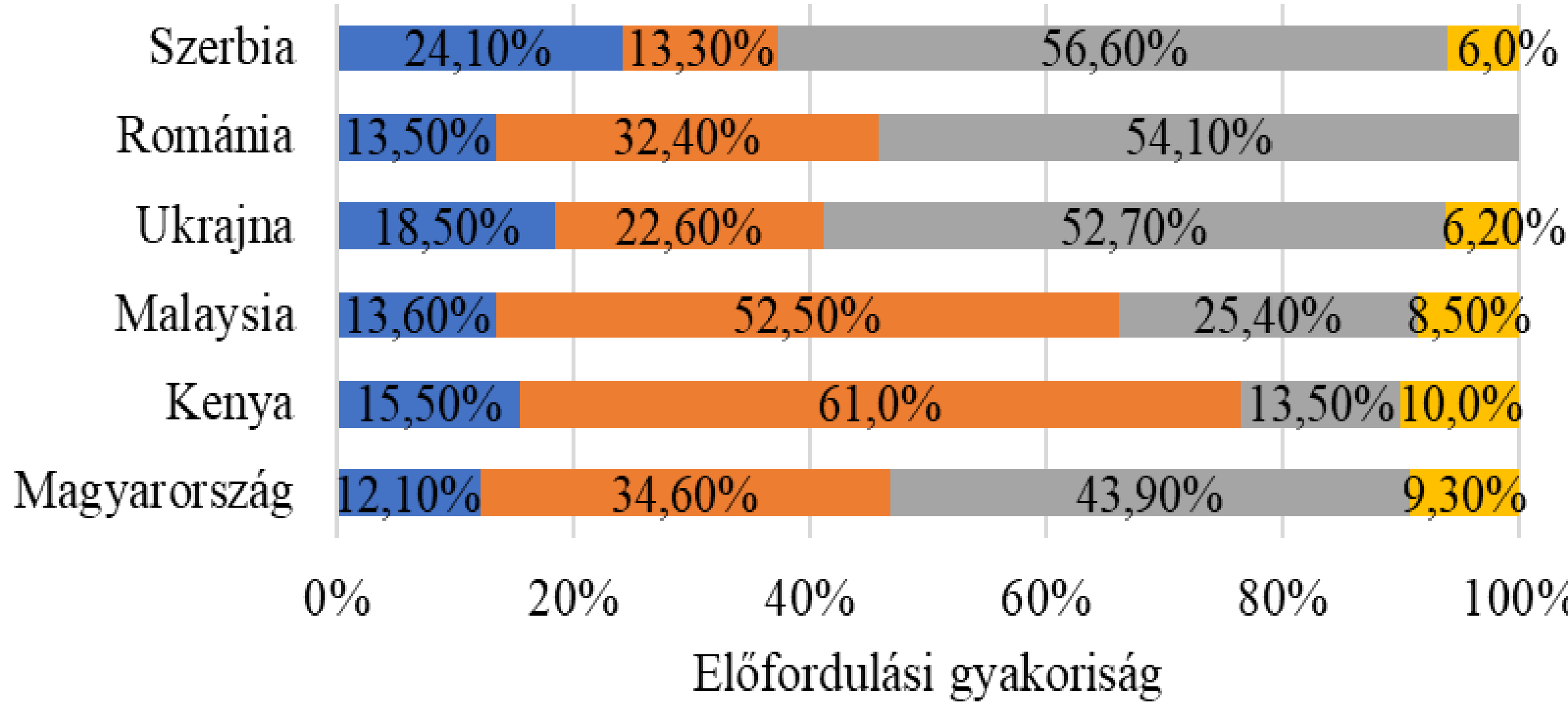
Első hipotézisünk, mely szerint feltételezzük, hogy a fiatalok jelentős többségének van sportolói példaképe nem állta meg a helyét. Eredményeink közel 50-50%-ban mérte, hogy a fiataloknak van vagy nincs példaképe.

Eredményeink alapján a második feltevésünk bizonyítást nyert. Megállapítottuk, hogy Kenyában és Malajziában szignifikáns mértékben nagyobb azok aránya, akik rendelkeznek sportolói példaképpel, Magyarországon és Ukrajnában közel fele-fele arányban vannak azok, akiknek van/nincs sportoló példaképük, míg Romániában és Szerbiában a legkisebb azok száma, akik példaképet a sport területéről választanak.

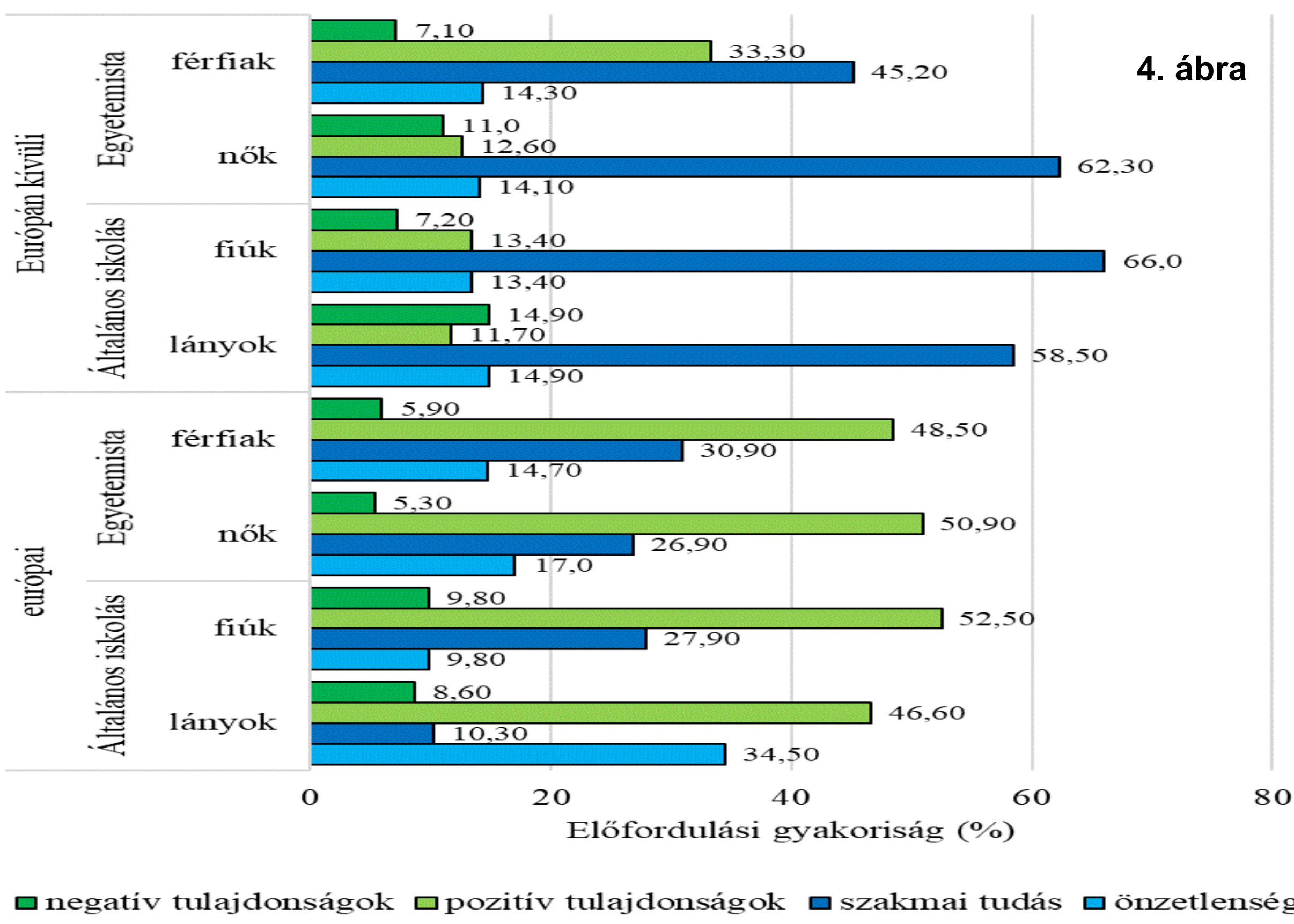
Feltevésünk második része, miszerint a példaképek kiválasztása pozitív tulajdonságok alapján történik, szintén igaznak bizonyult. A leggyakrabban választott tulajdonság a kiemelkedő szakmai tudás és az önzetlenség volt. A hat országot vizsgálva megállapítható, hogy összességében Kenyában és Malajziában jelölték a legnagyobb arányban a kiemelkedő szakmai tudást, a közép-kelet európai országokban nagyobb volt azok aránya, akik egyéb pozitív tulajdonságokat jelöltek meg.

Harmadik hipotézisünk is megállta a helyét. mind a két országban magas a munkanélküliség, a korrupció, az oktatási rendszeren belül –ami a felzárkózás és kitörés lehetőségét kellene biztosítsa- az esélyegyenlőség nem valósul meg. Sőt évekre kimarad egy fiatal az iskolából, mert a családjának azt kell mérlegelnie, hogy taníttatják a gyermeket és ezáltal kiesik egy

A hat országot vizsgálva megállapítható, hogy Kenyában (85,30%, 174 fő) és Malajziában (80%, 48 fő) szignifikáns mértékben nagyobb azok aránya, akik rendelkeznek sportoló példaképpel ($\chi^2(5) = 174,14, p < 0,001$), Magyarországon (40,50%, 49 fő) és Ukrajnában (42,10%, 69 fő) közel fele-fele arányban vannak azok, akiknek van/nincs sportoló példaképük, míg Romániában (23,50%, 8 fő) és Szerbiában (17,40%, 15 fő) a legkisebb azok száma, akiknek van sportoló példaképe. **(2. ábra)**

3. ábra

4. ábra

kenyérkereső, arról nem is beszélve, hogy az oktatás annak ellenére, hogy ingyenes komoly költségekkel jár. Ennek fényében a sportolók, akik sikeresek sok pénzt keresnek, -legalábbis annyit amennyiről ezek a fiatalok nem is álmodnak-példaképként jelennek meg. A kitörés lehetőségét és reményét hordozzák magukban, azért a sport kiemelten népszerű ezekben az országokban.

VI. Irodalomjegyzék

Inglehart, R., - Welzel, C. (2005): Modernization, Cultural Change and Democracy: The Human Development Sequence. New York, Cambridge University Press.

László, M. (2010): Példakép kutatások 2000-2009. Budapest, Alkalmazott Kommunikációtudományi Intézet.